

SOLVA

INTERGEMEENTELIJK SAMENWERKINGSVERBAND
VOOR RUIMTELIJKE ORDENING EN SOCIO-ECONOMISCHE EXPANSIE

LEEUEWERGEM SPELAAN

ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK

Een Romeinse landelijke nederzetting

Klinkenborg, S., Taelman, E. & Cherretté, B.

ARCHEOLOGIE – RAPPORT 18

Colofon

Project:

Archeologisch vooronderzoek
Proefsleuvenonderzoek
Zottegem, Spelaanstraat
11-LEE-SP

Opdrachtgever/Bouwheer:

SOLVA
Intergemeentelijk samenwerkingsverband
voor ruimtelijke ordening en socio-economische expansie
Zuid III, Industrielaan 18
9320 Aalst (Erembodegem)

Uitvoerder:

SOLVA
Intergemeentelijk samenwerkingsverband
voor ruimtelijke ordening en socio-economische expansie
Zuid III, Industrielaan 18
9320 Aalst (Erembodegem)

Sigrid Klinkenborg (projectarcheologe - vergunninghouder)
Evelien Taelman (projectarcheologe)
Ruben Pede (projectarcheoloog)
Bart Cherretté (coördinatie)
Wim Vanrolleghem (technisch assistent)

Wetenschappelijke ondersteuning:

Provinciaal Archeologisch Museum Velzeke (Johan Deschieter)

Termijn:

30 november 2011 – 23 december 2011 en 25 januari 2012 – 8 februari 2012

Wettelijk Depot

D/2013/12.857/4

SOLVA

Afbeelding voorblad: Leeuwegem zoals afgebeeld op de Ferrariskaart

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

INHOUDSTAFEL

Inhoudstafel	5
1. Dankwoord	7
2. Inleiding	8
3. Beschrijving van de vindplaats	9
3.1. Vindplaatsgegevens	9
3.2. Topografische, landschappelijke en bodemkundige situering.....	9
3.3. Projectie van de sleuven op de bouwplannen.....	12
3.4. Projectie van de sleuven op het kadasterplan	13
4. Archeologische en historische situering	14
4.1 Historische en cartografische situering	14
4.2. Archeologische situering	17
5. Onderzoeksopdracht	19
5.1. Vraagstelling.....	19
5.2. Randvoorwaarden	19
6. Werkwijze en opgravingsstrategie	20
6.1. Methodologie	20
6.2. Motivatie van de selectie van materiaal en staalnames	20
7. Beschrijving van het archeologisch onderzoek	21
7.1. Inleiding	21
7.2. Stratigrafie.....	21
7.3.1. Greppelsystemen en wegtracés.....	22
7.3.1.1 Structuur 1.....	23
7.3.1.2 Structuur 2.....	23
7.3.1.3 Structuur 3.....	24
7.3.1.4 Structuur 4, 5, 6 en 7	24
7.3.1.5 Sporen zichtbaar op Atlas der Buurtwegen	25
7.3.2. Andere structuren.....	28
7.3.2.1. Sporenconcentratie	28
7.3.2.2. Crematiegraven.....	28
7.3.2.3. Andere sporen	30
7.4. Relatieve en absolute dateringen o.b.v. de sporen en de vondsten	31
7.5. Absolute dateringen o.b.v. natuurwetenschappelijke dateringsmethoden	33
8. Assessment en basisanalyse van de vondsten en stalen	34
9. Synthese	36
10. aanbevelingen voor vervolgonderzoek en geplande vervolgonderzoeken	37
11. Samenvatting	39
12. Bibliografie	40
13. Bijlagen	41

1. DANKWOORD

Bij deze willen we graag onze dank uiten aan Johan Deschieter (PAM Velzeke) voor de wetenschappelijke begeleiding bij dit project.

2. INLEIDING

De aanleiding van het archeologisch vooronderzoek is de geplande realisatie van een bedrijventerrein langsheen de N42. De desbetreffende terreinen zijn omsloten door de Europaweg (N42) en Buke in het noorden en door bewoning langs Gentse Steenweg en Spelaanstraat in het westen en oosten. Zuidelijk wordt het gebied begrensd door de spoorlijn. De percelen beslaan een oppervlak van ca. 8 ha. Een aanzienlijk groot gebied, waardoor de kans dat hier archeologische sporen worden aangetroffen, vrij groot is. Een evaluatie van de archeologische waarde van deze zone nabij het centrum van Leeuwergerm drong zich dus op.

Het Agentschap Ruimte en Erfgoed adviseerde een archeologisch vooronderzoek door middel van proefsleuven, waar nodig aangevuld met kijkvensters. Op deze wijze kan een eerste inschatting gemaakt worden van het archeologisch potentieel van de te ontwikkelen terreinen.

Dit rapport vormt de neerslag van het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in december 2011 en januari 2012. Eerst worden de onderzochte terreinen in hun geografisch/bodemkundige en hun archeologisch/historische context geplaatst. Hierbij komen de reeds uitgevoerde archeologische onderzoeken in de onmiddellijke omgeving aan bod. Daarna gaan we dieper in op de gevolgde methodologie op het terrein, om tenslotte te komen tot de eigenlijke resultaten en hieruit voortvloeiende conclusies van het onderzoek. Na een korte synthese en samenvatting volgen tenslotte de nodige aanbevelingen voor verder onderzoek toe.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Vindplaatsgegevens

Opgraving ☐	Prospectie X
Vergunningsnummer:	2011/393, 2011/393(2), 2012/012, 2012/012(2)
Datum aanvraag:	4 november 2011 18 januari 2012
Naam aanvrager:	Sigrid Klinkenborg
Naam site:	Zottegem, Spelaanstraat

Code van de site:	11-LEE-SP
Type onderzoek:	Proefsleuvenonderzoek
Plaats:	Zottegem, Leeuwergem, Spelaanstraat – Buke – Gentssteenweg – N42
Kadaster:	Afdeling 3, sectie A, percelen 289G, 290E, 290G, 290H, 369A, 374C, 382C, 383G, 383H, 386A, 387B, 388C, 399D, 439C, 440C en 441H
Opdrachtgever:	Intergemeentelijk samenwerkingsverband SOLVA
Uitvoerder:	Intergemeentelijk samenwerkingsverband SOLVA, Industrielaan 18 Zuid III, 9320 Aalst (Erembodegem)
Archeologen:	S. Klinkenborg, E. Taelman, R. Pede en B. Cherretté
Wetenschappelijke begeleiding:	Johan Deschieter (PAM Velzeke)
Termijn:	30 november 2011 – 23 december 2011 en 25 januari 2012 – 8 februari 2012

Lambertcoördinaat 1: X 112083,350 en Y 175065,200

Lambertcoördinaat 2: X 112295,759 en Y 175243,000

Lambertcoördinaat 3: X 112211,059 en Y 174780,100

Lambertcoördinaat 4: X 112340,184 en Y 175022,795

3.2. Topografische, landschappelijke en bodemkundige situering

Figuur 1: Situering van het onderzoeksgebied binnen Oost-Vlaanderen

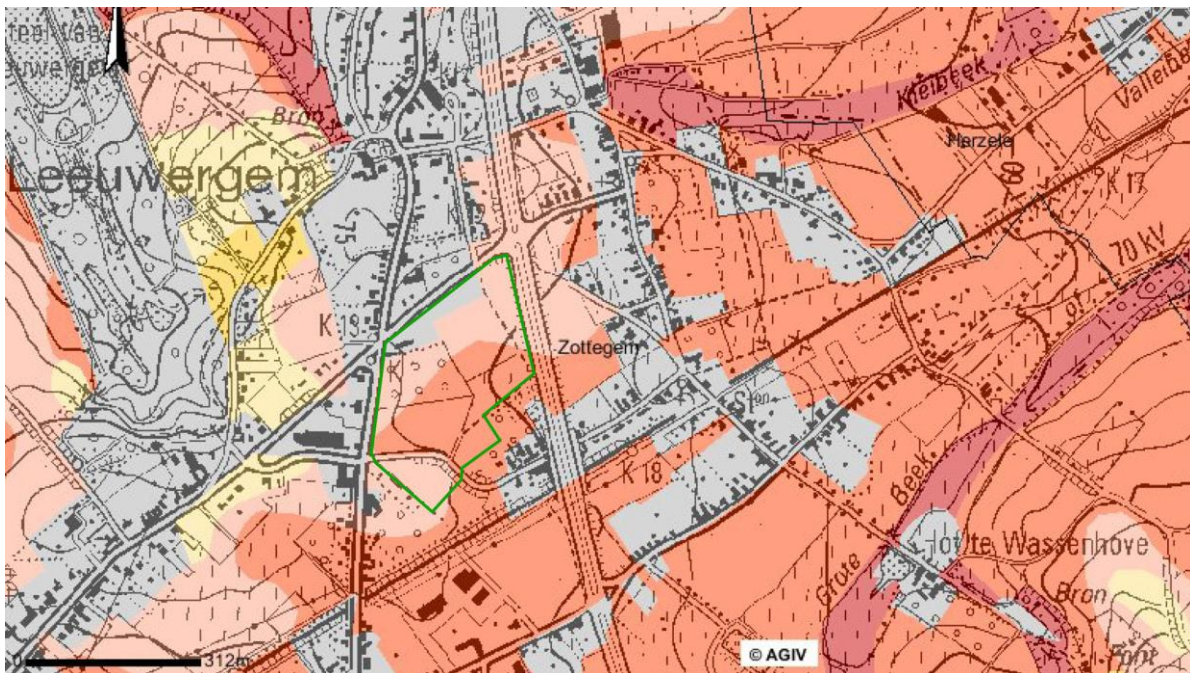
Zottegem is gelegen in het zuiden van de provincie Oost-Vlaanderen. (Figuur 1). De streek behoort tot de ecoregio van de zuidwestelijke heuvelzone, meer bepaald het Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict.¹

De bodem tussen de Gentssteenweg en de Europaweg bestaat in het noordwesten uit droge leem en in het zuidoosten en oosten, waar het terrein afhelt naar de Grote Beek en Kleibeek, uit vochtige leem². De bodemclassificatie bestaat uit Aca 1 en Aca 1.

¹ Voor een definitie van de ecdistricten zie 'Een lijn door het landschap. Archeologie en het vTn-project 1997-1998', In 't Ven I. & De Clercq W., 2005, pp. 21-23.

² www.agiv.be.

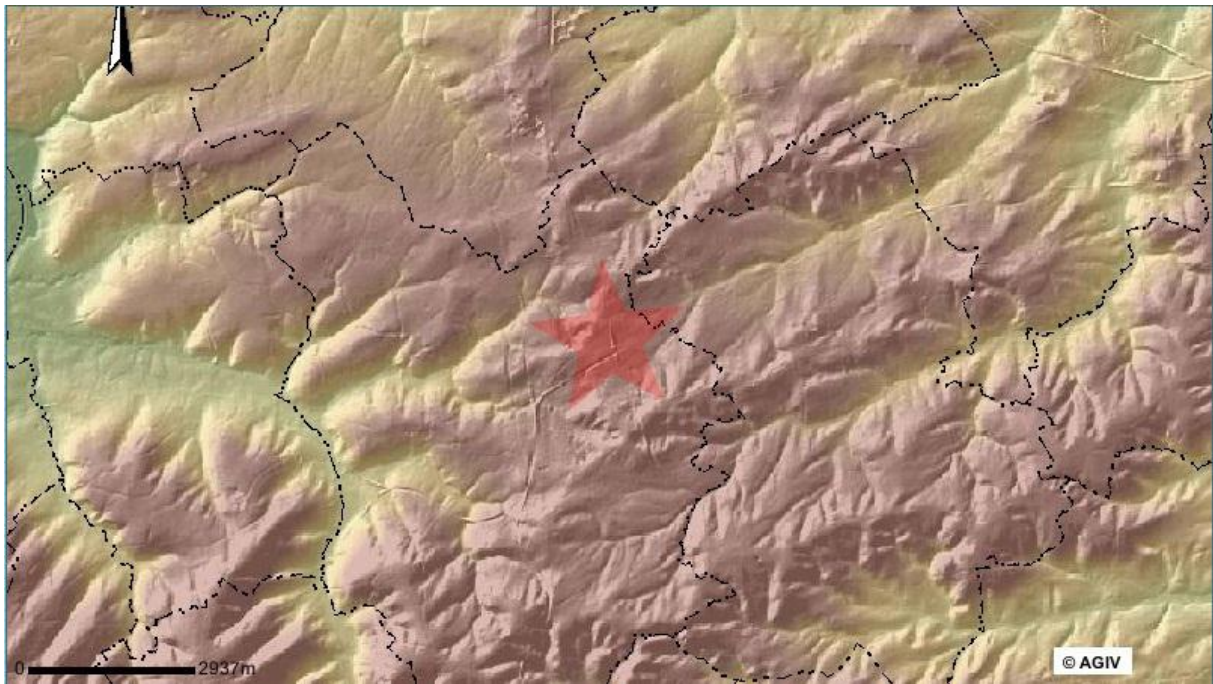
Het onderzoeksterrein situeert zich ten zuiden van de dorpskern van Leeuwergerm (Figuur 2). De terreinen zijn tot op vandaag grotendeels in gebruik als akker- en weiland.

Figuur 2: situering van het onderzoeksterrein op de bodemkundige kaart (Bron: AGIV)

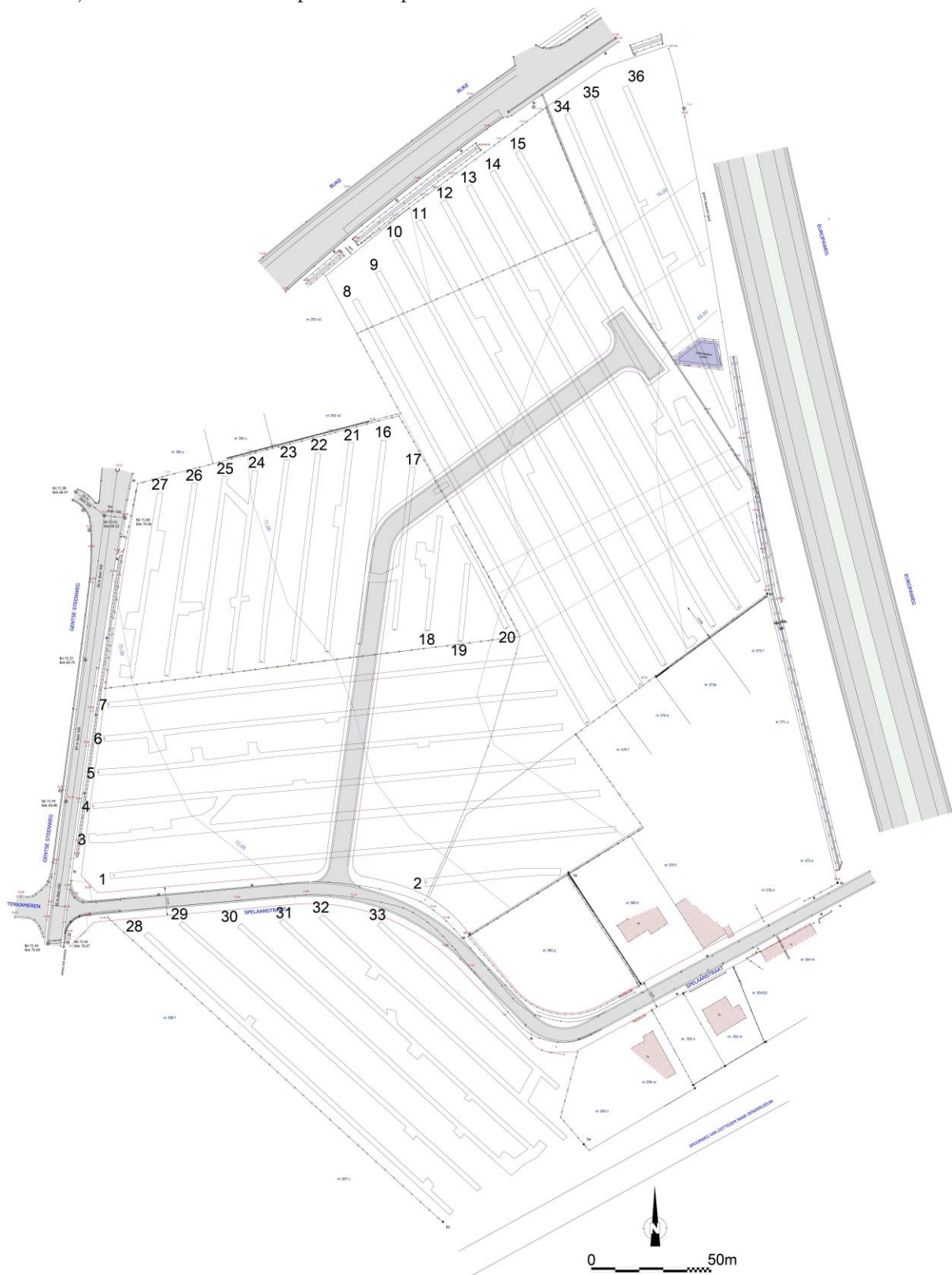

Figuur 3: situering van het onderzoeksterrein op de topografische kaart (Bron: GISoost)

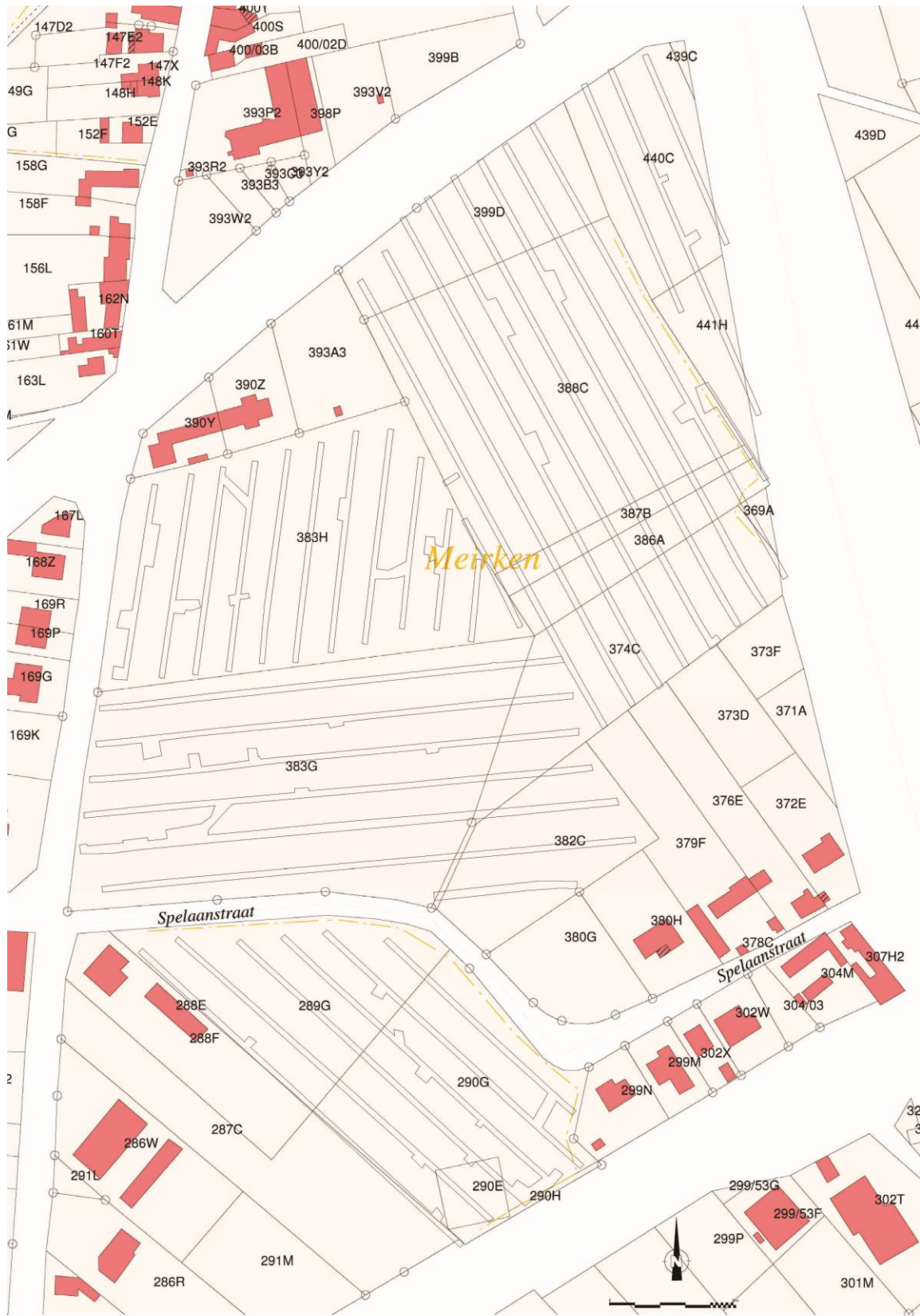
Figuur 4: situering van het onderzoeksterrein op het digitaal hoogtemodel (Bron: AGIV)

3.3. Projectie van de sleuven op de bouwplannen

Figuur 5: projectie van de aangelegde sleuven op de bouwplannen

3.4. Projectie van de sleuven op het kadasterplan

Figuur 6: projectie van de sleuven op het kadasterplan

4. ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE SITUERING

4.1 Historische en cartografische situering

Vooraleer wordt overgegaan tot de archeologische resultaten, is gepoogd een historisch kader van het onderzochte terrein te schetsen. Zo kan een beeld van het vroegere landgebruik van het terrein worden bekomen.

De naam van het dorp Leeuwergem gaat terug op de Germaanse benaming van Leudiwar – ingaheim, de plaats waar de lieden van Leudiwar woonden. In 1177 duikt “Lewergem”³ op in de geschreven bronnen, om uiteindelijk voort te vloeien tot de huidige benaming.⁴

In de vroege middeleeuwen werd het grondgebied van Leeuwergem geëxploiteerd d.m.v. het domaniaal stelsel, waaruit de latere heerlijkheden evolueerden. Mogelijk lag de kern van het domein ter hoogte van een neerhof, nabij het kasteeldomein.⁵ Dit hof zou het centrum voor omliggende landbouwactiviteiten in het grondgebied van Elene, Leeuwergem en Hillegem vormen.⁶

Vanuit dit hofstelsel vormde Leeuwergem en het nabijgelegen dorp Elene een aparte heerlijkheid onder het gezag van een plaatselijke heer, los staand van de heren van Zottegem. In tegenstelling tot o.a. het nabijgelegen Strijpen, Erwetegem en Grotenberge die onder het gezag van de heren van Zottegem stonden, werden Leeuwergem en Elene sinds het einde van de 12de eeuw op zich staande heerlijkheden.⁷ Hierbij werd het heffen van renten ingevoerd: in Leeuwergem en Elene bleken er drie plaatsen te zijn waar men geen renten moest betalen, de overige arealen waren onderhevig aan heffing. Drie van die arealen zijn tenures⁸: Dassegem in Elene, het Kouterken en het Spelaan in Leeuwergem.

Op het tenureland Spelaan waren, volgens de renteboeken onderzocht door De Temmerman,⁹ een aantal complexe renten uitgezet. Spelaan is geen typische middeleeuwse kouter met “open veld”-complex, getuige daarvan de percelering met kleine stukken grond. Vermoedelijk kwam de kouter pas later in gebruik.¹⁰ Ook bevonden er zich op het land hoeves die belast waren met een specifiek type rente die teruggaat op de oorspronkelijke tenure-hofsteden.¹¹

Omdat tenureland Kouterken gelegen was ten oosten van Spelaan en er geen eenduidige grens is tussen beide, waardoor het kan behoren tot het onderzochte terrein, is een summiere bespreking ervan in deze context ook aangeraden. Ook hier manifesteerde zich een complexe rentestructuur en de hofsteden zoals bij Spelaan waren aanwezig. De veldindeling zag eruit zoals Spelaan: verdeeld in kleinere stukken land en pas later in gebruik komend.¹² Verschillend met Spelaan doken er op Kouterken enkele percelen met *gewannverkaveling*¹³ op.¹⁴

---

³ In 1198 is dat “Lewrergem”, in 1205 “Levregem”, in 1232 en 1363 “Lewerghem” in 1235 “Levrengra”. Bron: De Potter & Broeckaert, 1981, p.125.

⁴ De Potter & Broeckaert, 1981, p.125.

⁵ Een neerhof is een voorgebouw van bijvoorbeeld een kasteel. Te Leeuwergem-Elene was dit hof van het oude domein vermoedelijk gesitueerd op de plaats waar het huidige Neerhof zich bevindt. De Temmerman, 1987, p.157.

⁶ De Temmerman, 1987, p. 157-159.

⁷ Lamarq, 1989, p. 15; De Potter & Broeckaert, 1981, p. 130.

⁸ Een tenure is een leengoed of cijnsgoed waarbij men een erfelijk gebruiksrecht heeft op een eigendom mits betaling van cijns. De tenurehouders konden de grond, die in eigendom was van bijvoorbeeld een heer, nalaten aan hun erfgenamen, verhuren of verkopen.

⁹ De Temmerman, 1987, p. 164-165.

¹⁰ Volgens De Temmerman duikt in de geschreven bronnen in 1466 “ant tspilaen” op.

¹¹ De Temmerman, 1987, p. 164-165.

¹² Volgens De Temmerman duikt in de geschreven bronnen in 1466 “cauterkin” op.

¹³ Gewannverkaveling ontwikkelde zich samen met het ingevoerde drieslagstelsel uit de blokpercelering en brede stroken land, waardoor de indeling van de akkers er anders ging uitzien.

¹⁴ De Temmerman, 1987, p. 165.

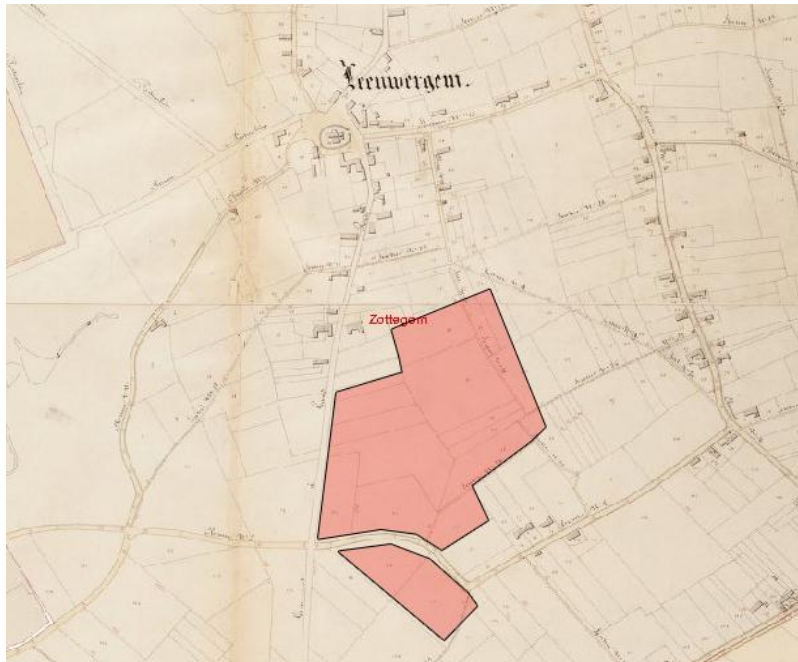
Omdat voor dit vooronderzoek geen archiefbronnen en oudere kaarten konden geraadpleegd worden, beperken we ons tot een detail van de Ferrariskaart (1771-1778) (Figuur 7), een detail uit de Atlas der Buurtwegen (ca. 1850) (Figuur 8) en de Poppkaart (ca. 1850) (Figuur 9).

Op de kaart van Ferraris is duidelijk dat de huidige Gentse Steenweg en de huidige Spelaanstraat gesitueerd zijn op oudere wegen die zich op diezelfde locatie bevonden. De terreinen waar het vooronderzoek is uitgevoerd, werd in de late 18de eeuw getekend als akkerland. Interessant is de stippellijn in het noordelijke gedeelte van het terrein: het betreft een eenvoudige landwegel die het terrein doorkruist. Tijdens het vooronderzoek werd aandacht besteed aan de relatie die kan worden gelegd tussen de aanduidingen op de kaarten en de archeologische sporen.

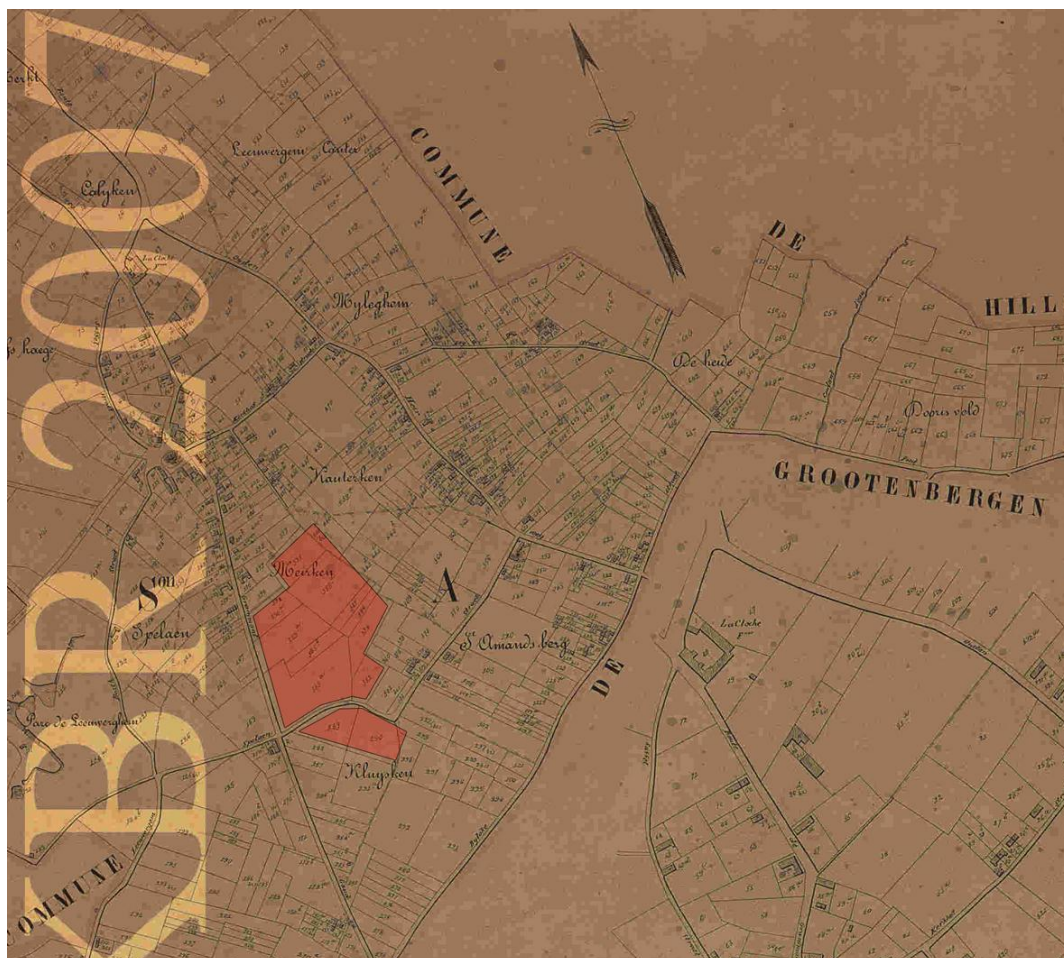

Figuur 7: situering van het onderzoeksterrein op Ferrariskaart (Bron: <http://belgica.kbr.be>)

Pas op de Atlas der Buurtwegen is duidelijk hoe groot het onderzoeksterrein is. De akker is ingedeeld in verschillende blok- en strookvormige percelen. Er is geen bebouwing. Op de Poppkaart is nagenoeg dezelfde perceelsindeling te zien.

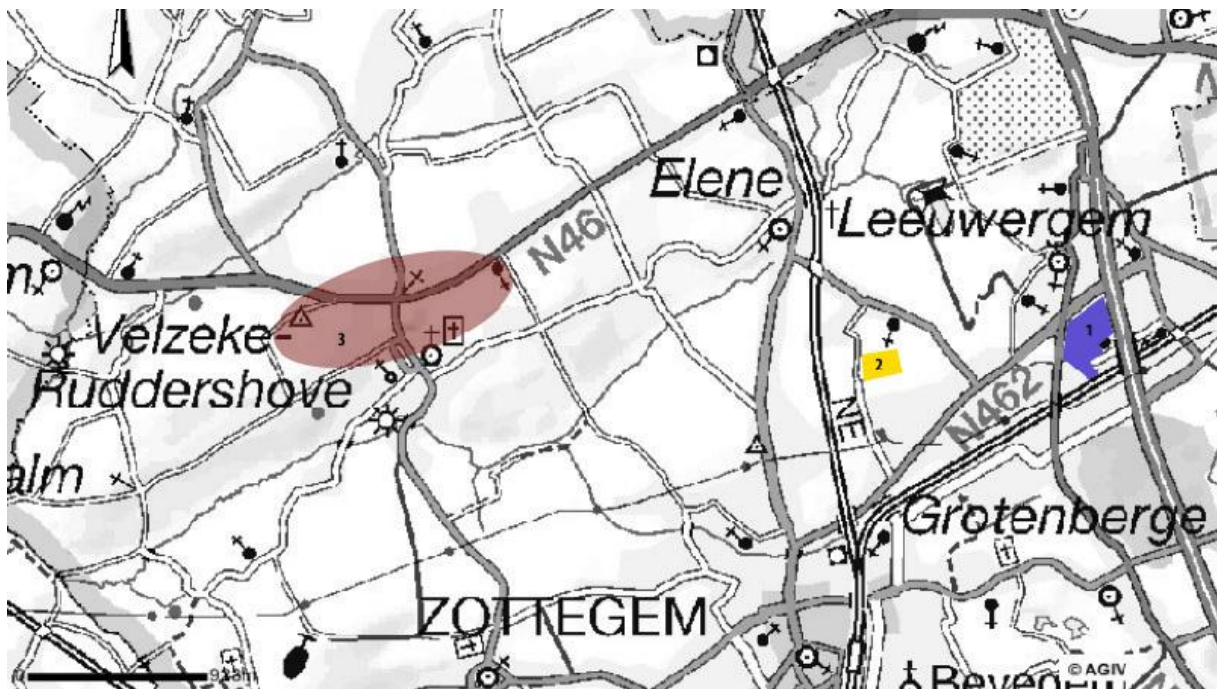
Figuur 8: situering van het onderzoeksterrein op de Atlas der Buurtwegen (Bron: www.GISoost.be)

Figuur 9: situering van het onderzoeksterrein op de Poppkaart (Bron: KBR)

4.2. Archeologische situering

Figuur 10: situering van het terrein (1) tegenover de vicus van Velzeke (3) en het proefsleuvenproject te Elene (2).

Het projectgebied bevindt zich op ongeveer 2 km ten oosten van de vicus van Velzeke (Figuur 10), alwaar tot op heden reeds verschillende grote en kleine opgravingscampagnes hebben plaatsgevonden.

Bij recent proefsleuvenonderzoek¹⁵ op een terrein langs de Leeuwerikstraat te Elene (Figuur 10), te situeren op ongeveer 800 m ten westen van het onderzoeksterrein, werd een holle weg aangesneden (NW-ZO georiënteerd) en een gracht (ongedateerd). Daarnaast werden vier kuilen aangetroffen die mogelijk uit de vroege Middeleeuwen dateren.

Op 500 m ten noordwesten van het terrein ligt op het grondgebied van Elene het kasteel van Leeuwergerm¹⁶. Het kasteel dateert in zijn huidige vorm uit de 18de eeuw. In de vroege Middeleeuwen zou hier een versterkte middeleeuwse burcht gelegen zijn. In de eerste helft van de 15de eeuw werd een kasteel opgetrokken naast het neerhof van de burcht.

Op 600 m ten noordoosten van de site werden sterk verspreid over de Leeuwergermkouter bij veldprospectie Romeinse dakpannen en dakpanfragmenten aangetroffen¹⁷.

In het vlakbij gelegen Grotenberge tenslotte werd in 1950 een muntschat aangetroffen.¹⁸ De verzameling van 2372 munten is vermoedelijk in het begin van 268 begraven.¹⁹

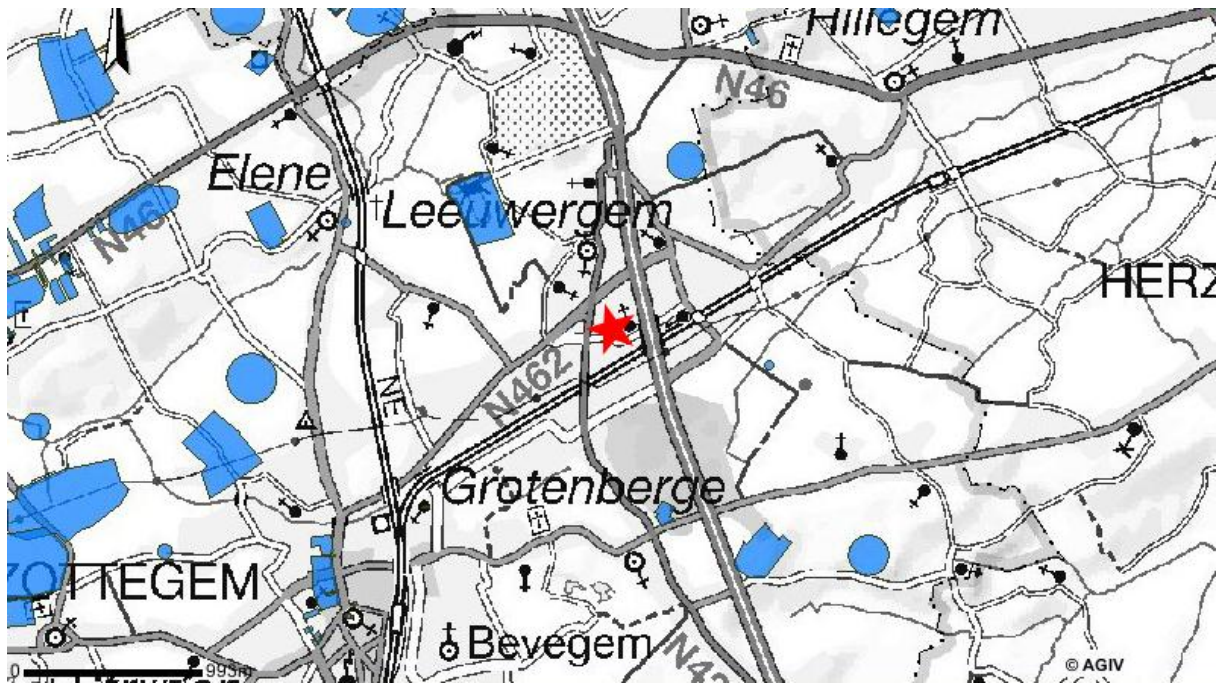
¹⁵ Klinkenborg S., De Maeyer W. & Cherretté B. 2009.

¹⁶ CAI 503737.

¹⁷ CAI 500160.

¹⁸ CAI 503855.

¹⁹ Lallemand J., 1994, pp.79-81.

Figuur 11: Situering van het onderzoeksterrein op de kaart van de Centrale Archeologische Inventaris (Bron: CAI).

5. ONDERZOEKSOPDRACHT

5.1. Vraagstelling

Het archeologisch vooronderzoek op de terrein gelegen langs de Spelaanstraat is een rechtsreeks gevolg van de geplande aanleg van een bedrijventerrein en een specifiek bedrijventerrein voor kleinhandel. De vraagstelling hierbij is in eerste instantie na te gaan of er sporen van menselijke activiteit aanwezig zijn op het terrein, onder welke vorm en op welke wijze deze dan bewaard zijn en welke functie ze mogelijk gekend hebben. Gezien de archeologische rijkdom van de onderzochte sites in de omgeving en de grote oppervlakte van het te onderzoeken terrein, is het niet onwaarschijnlijk dat ook hier archeologische sporen aangetroffen worden. Hoe dan ook zal het vooronderzoek bijdragen tot een betere kennis van het archeologische verleden van de streek.

5.2. Randvoorwaarden

De bijzondere voorwaarden bevinden zich in de bijlage.

6. WERKWIJZE EN OPGRAVINGSSTRATEGIE

6.1. Methodologie

Om een zicht te krijgen op de eventuele aanwezigheid van archeologische sporen zijn binnen het onderzoeksgebied in totaal 37 proefsleuven aangelegd met een onderlinge tussenafstand van 15 meter (as op as). Tussen sommige sleuven is voor een tussenafstand van 14 en zelfs 13 meter geopteerd, afhankelijk van de terreinopbouw en de eventuele sporendensiteit. Een graafmachine legde de sleuven machinaal aan en dit onder begeleiding van twee archeologen. Twee proefsleuven kennen een breedte van 2,50 m, de overige zijn 2 m breed. De sleuven werden aangelegd volgens de oriëntatie van de percelen en in functie van het reliëf. Om inzicht te verwerven in de functie van sommige sporen en hun ruimtelijke en chronologische samenhang zijn er 26 kijkvensters aangelegd.

De sleuven zijn afgegraven tot net onder de teelaarde, of indien aanwezig tot net onder de B-horizont, daar hierin geen sporen te onderscheiden zijn.

De sporen zijn manueel opgeschaafd, handmatig ingetekend, beschreven en gefotografeerd. Een aantal sporen zijn gecoupeerd teneinde de aard en datering van de sporen te kunnen bepalen en deze coupes zijn op hun beurt gefotografeerd, ingetekend en beschreven. Alle vondsten kregen een identificatienummer. Op regelmatige afstanden en indien er geen archeologische sporen aanwezig zijn, zijn profielputten aangelegd om een beter beeld te krijgen van de bodemopbouw. Elk profiel is gefotografeerd en per laag beschreven. Van alle sleuven en profielen werd de precieze locatie ingemeten met behulp van een GPS en werden voldoende hoogtes/dieptes ingemeten.

Bij de verwerking werden alle spoorbeschrijvingen, plannen, foto's, vondstbeschrijvingen en –behandeling ingevoerd in de archeologiedatabank van SOLVA.²⁰

6.2. Motivatie van de selectie van materiaal en staalnames

Tijdens het onderzoek werden alle aangetroffen vondsten geregistreerd en gerecupereerd. Aangezien het een vooronderzoek betreft, waarbij snel duidelijk was dat verder vlakdekkend onderzoek noodzakelijk zou zijn, werden nog geen stalen genomen. Dit zal gebeuren tijdens het vervolgonderzoek.

---

²⁰ De archeologiedatabank van SOLVA omvat alle informatieve die op terrein ingezameld worden (spoorfiches...) alsook de vondsten. Op basis van deze basisinformatie worden tevens contexten en structuren gecreëerd, alsook diverse bijlagen (rapporten, rapport natuurwetenschappelijk onderzoek...). De databank beheert zodoende alle opgravingsdata ingezameld op project die door SOLVA worden uitgevoerd.

7. BESCHRIJVING VAN HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

7.1. Inleiding

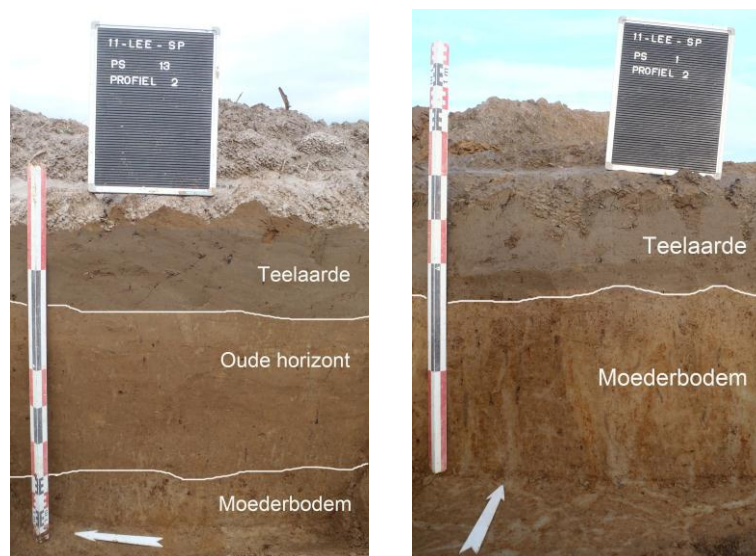
Uit het vooronderzoek blijkt dat op nagenoeg het ganze terrein archeologische sporen aanwezig zijn, in variërende concentraties en uit verschillende periodes. In dit hoofdstuk komt eerst de algemene stratigrafie van de bodem en vervolgens de bespreking van de voornaamste sporen/sporenconcentraties aan bod. Er werd voor gekozen om de bespreking van de sporen op te delen volgens het type spoor. Een chronologische indeling leek niet steeds mogelijk gezien de beperkte hoeveelheid dateerbare vondsten en het grote aantal sporen waar geen datering voorhanden is. Er zijn onder meer grachten en greppels aangetroffen, maar ook kuilen, paalkuilen en zeven crematiegraven.

7.2. Stratigrafie

Met het oog op het verkrijgen van een duidelijk beeld van de stratigrafische opbouw van het terrein, werden in elke proefsleuf op systematische wijze bodemprofielen geregistreerd. Hieruit blijkt de bodemopbouw over het algemeen vrij eenvoudig. (Figuur 11)

De bodem bestaat uit gelig bruine leem die op sommige plaatsen een iets bleker en zandiger karakter krijgt. Deze moederbodem wordt op de meeste plaatsen afgedekt door een heterogeen donkerbruin pakket, waarvan we vermoeden dat het een oude horizont (B-horizont) betreft. Dit pakket heeft een sterk variërende dikte, gaande van 5 tot 60cm en wordt op zijn beurt afgedekt door de huidige teelaarde (25 tot 50cm dikte). De oudere horizont is niet aanwezig in proefsleuven 1 tot 7 en is vrij beperkt in de sleuven ten zuiden hiervan (proefsleuven 28 tot 33). Het pakket wordt opmerkelijk dikker naar het noorden toe.

Het zuidelijke bodemprofiel van proefsleuf 34 vertoont een afwijkend beeld. Hier wordt de moederbodem afgedekt door een homogeen bruin pakket waarin houtskool aanwezig is. De oudere horizont die verder in de sleuf werd geregistreerd, bleek hier niet aanwezig. Vermoedelijk is dit pakket in verband te brengen met de veldweg die er vlak naast ligt en is het dus antropogeen van aard. Het tracé van deze weg is immers zichtbaar op de Atlas der Buurtwegen (cfr infra) en de veldweg zal dus ongetwijfeld een oudere voorloper gekend hebben.

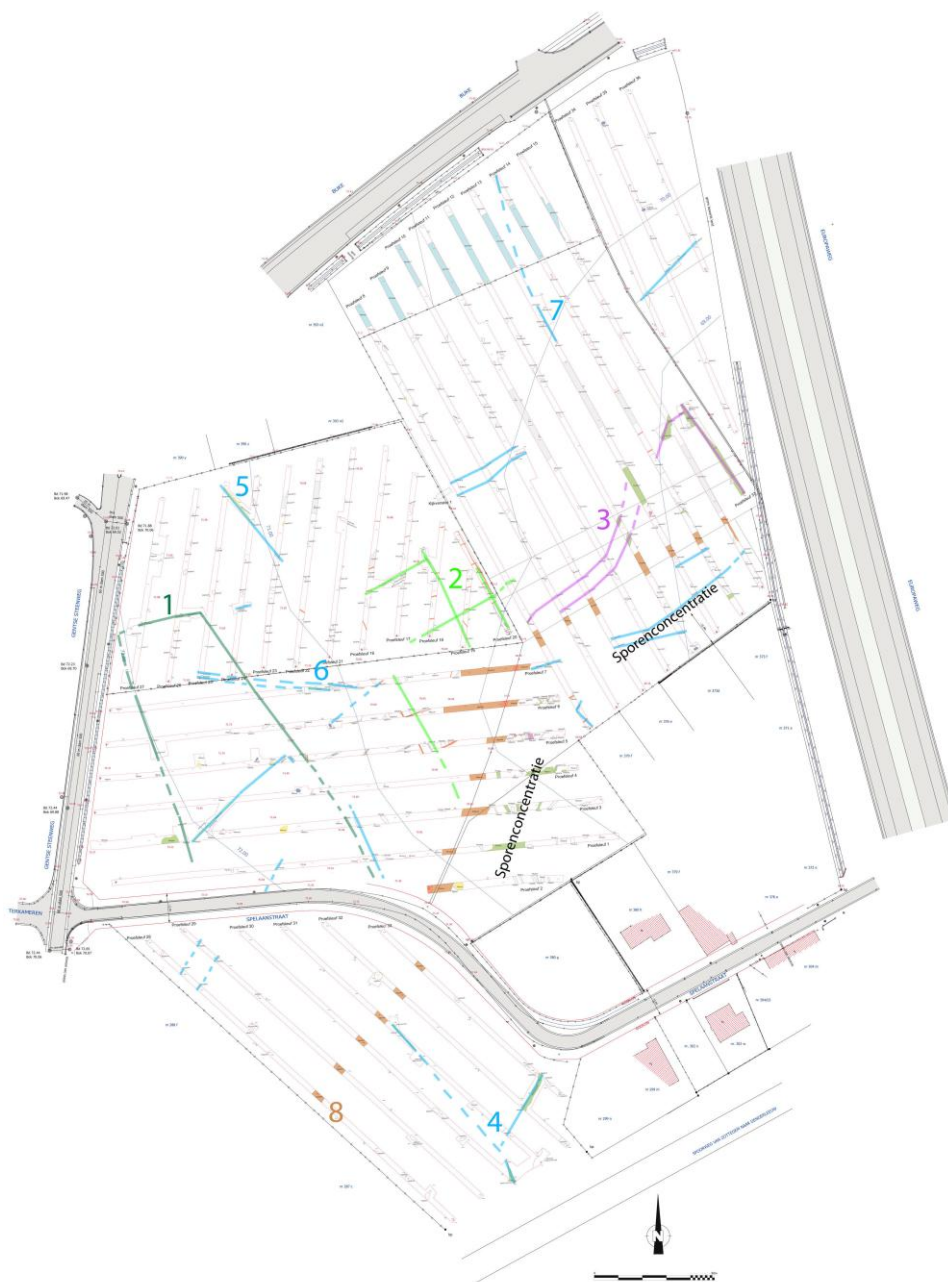

Figuur 12: foto van een bodemprofiel met en zonder oude horizont

7.3. Sporen

7.3.1. Greppelsystemen en wegtracés

Over het ganse onderzoeksterrein zijn een aanzienlijk aantal greppels en grachten geregistreerd. (Figuur 12) Verschillende greppels/grachten konden over meerdere proefsleuven getraceerd worden en van een aantal is duidelijk dat ze tot eenzelfde structuur behoren (zie figuur 12). Hieronder volgt een bespreking van de greppel/grachtstructuren aan de hand van de (deels hypothetische) voorstelling van deze structuren op het grondplan. Wanneer de aangetroffen vondsten een datering toelaten, wordt deze eveneens vermeld. Daarnaast werden verspreid over het terrein verschillende greppels/grachten aangetroffen die niet onmiddellijk met elkaar in verband te brengen zijn en die ook geen datering opleverden. Van deze sporen kan enkel vermeld worden dat ze op basis van de aard van de opvulling wel degelijk antropogeen zijn. Deze worden hier dan ook niet nader besproken.

Figuur 13: grondplan met reconstructie van de mogelijke greppelstructuren en met aanduiding van de sporenconcentratie

7.3.1.1 Structuur 1

Een eerste structuur die kon worden herkend, is te situeren in de westelijke hoek van het terrein ter hoogte van de Gentssteenweg. Hierbij werden over verschillende proefsleuven en kijkvensters greppels aangetroffen die toe te schrijven zijn aan een “D-vormige” enclosure. Deze kent een curvilineair verloop dat niet in verband te brengen is met de actuele perceelsgrenzen of met perceelopdelingen zoals te zien op de Atlas der Buurtwegen. Op diverse plaatsen werd de enclosure gecoupeerd, doch dit leverde geen dateerbaar materiaal op. Omwille van de oriëntatie en het curvilineaire verloop gaan we er, onder voorbehoud, van uit dat de enclosure mogelijk stamt uit de late IJzertijd of Romeinse periode.

Figuur 14: foto van greppel (PS25/A/5), structuur 1

Figuur 15: foto van greppel in kijkvenster (PS26-KV1/A/1), structuur 1

7.3.1.2 Structuur 2

Figuur 16: foto van greppel in kijkvenster (PS18-KV1/A/1), structuur 2

Ten oosten van de enclosure treffen we een tweede greppelsysteem aan, bestaande uit greppels met een rechtlijnig verloop. Of de verschillende greppels ook effectief met elkaar in verband te brengen zijn, moet nog bewezen worden, maar lijkt wel aannemelijk. Het betreft een gracht met een noordoost-zuidwestelijke oriëntatie die vervolgens onder een rechte hoek uitmondt in een greppel met noordwest-zuidoostelijke oriëntatie. Net ten oosten hiervan loopt een parallelle greppel, in noordwest-zuidoostelijke richting. Deze greppels worden vermoedelijk beiden doorsneden door een greppel met opnieuw een noordoost-zuidwestelijk verloop. Meer zuidelijk bevindt zich een derde gracht die op basis van een overeenkomstige oriëntatie mogelijk met de voorgaande in verband kan gebracht worden. Ook hier ontbreekt het helaas aan vondsten om de structuur te dateren.

7.3.1.3 Structuur 3

In de oostelijk gelegen sleuven werden over een afstand van circa 110m (9 sleuven) twee grachten geregistreerd die nagenoeg parallel aan elkaar een lichtbuigend tracé afleggen. Mogelijk betreft het hier de flankerende greppels van een weg die op basis van het aangetroffen materiaal te dateren is in de Romeinse periode. Naar de oostelijke grens van het terrein toe lijkt minstens één van deze greppels over te gaan in een gracht met een noordwest-zuidoostelijk verloop. Interessant is de locatie van deze structuur naast een recenter wegtracé (structuur 8) dat nog op de Atlas der Buurtwegen vermeld is. Misschien is er continuïteit tussen beide structuren vast te stellen?

Figuur 17: foto van de meest zuidelijke gracht (PS9/A/5), structuur 3

Figuur 18: foto van de meest noordelijke gracht (PS9/A/6), structuur 3

Ongeveer 60m noordelijker zijn twee andere parallelle greppels herkend. Ook hier laat de beperkte onderlinge afstand tussen de greppels toe een mogelijke interpretatie als wegtracé naar voor te schuiven. Voor deze greppels kon geen dateerbaar materiaal gerecupereerd worden.

7.3.1.4 Structuur 4, 5, 6 en 7

Behalve de hierboven beschreven greppelsystemen werden nog tal van andere greppels geregistreerd, qua oriëntatie al dan niet in verband te brengen met de reeds besproken gehelen. Enkele daarvan hebben dateerbaar materiaal opgeleverd.

Structuur 4 bevindt zich in de zone ten zuiden van de Spelaanstraat. Hier loopt een greppel vanaf het uiterste zuiden van het terrein in noordoostelijke richting, waarbij hij mogelijk een aftakking maakt. Indien de greppel verder in noordelijke richting doorloopt, kan hij in verband gebracht worden met een mogelijk onderbroken greppel (de opening kan ook te wijten zijn aan de slechte bewaringsgraad). Indien hij afbuigt in oostelijke richting, kan de greppel gelinkt worden aan een andere gracht. Uit al deze sporen werden fragmenten Romeins aardewerk gerecupereerd.

Structuur 5 betreft een greppel gelegen ten noorden van de D-vormige enclosure en werd in drie proefsleuven geregistreerd. Uit deze greppel werd handgevormd aardewerk gerecupereerd.

“Structuur 6”, gelegen net ten oosten van de enclosure, omvat verschillende greppels. Het kan echter niet met zekerheid gesteld worden dat al deze greppels tot eenzelfde complex behoren. Er werden ondermeer twee nagenoeg parallelle greppels aangetroffen met een oost-westelijke oriëntatie. Eén greppel leverde handgevormd aardewerk op. Deze greppels worden oversneden door twee andere parallelle greppels die er haaks op georiënteerd zijn en die dus jonger moeten zijn. Er kon evenwel geen samenhang met andere omliggende greppels/grachten vastgesteld worden.

Tenslotte is er nog een vermeldenswaardige greppel gelegen in het noordelijke gedeelte van het onderzoeksgebied (structuur 7). Deze greppel met een quasi zuid-noord oriëntatie is slechts fragmentair

bewaard. De greppel is immers zeer ondiep en plaatselijk niet bewaard ten gevolge van een grote uitgraving ter hoogte van het perceel grenzend aan de straat 'Buke'. Ook het verdere verloop van deze greppel naar het zuiden toe bleek nauwelijks of niet te traceren.

7.3.1.5 Sporen zichtbaar op Atlas der Buurtwegen

Naast bovenvermelde greppel(systemen) werden verspreid over het terrein enkele sporen aangetroffen die hoogstwaarschijnlijk overblijfselen zijn van structuren afgebeeld op de Atlas der Buurtwegen. (Figuur 18 en 19) Een eerste opvallende vaststelling betrof het voorkomen van een breed spoor in nagenoeg alle sleuven dat als veldweg blijkt afgebeeld te zijn op de Atlas der Buurtwegen ("nr. 1" in figuur 18 en 19). Vermoedelijk betreft het hier een oude weg die uitmondt in een andere weg gelegen in de oostelijke hoek van het terrein. Deze laatste is vandaag de dag nog steeds in gebruik als wandelpadje ("nr. 2" in figuur 18 en 19).

Naast restanten van wegtracés konden ook resten van de percelering, zoals afgebeeld op de Atlas der Buurtwegen, geregistreerd worden zoals een gracht met noordwest-zuidoostelijke oriëntatie gelegen ongeveer in het midden van het terrein ("nr. 4" in figuur 18 en 19). Het vrij breed spoor aan de zuidoostelijke grens van het terrein ("nr. 3" in figuur 18 en 19) lijkt een voetwegel te zijn.

Figuur 19: fragment van de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van de op het terrein aangetroffen structuren (bron: GISoost)

Figuur 20: grondplan met aanduiding van de structuren die voorkomen op de Atlas der Buurtwegen

Niet enkel is het vergelijken van de Atlas der Buurtwegen met het archeologisch plan interessant inzake interpretatie, ook is het duidelijk dat de op de Atlas gelokaliseerde sporen een oudere oorsprong kunnen hebben. In dit opzicht is verder onderzoek van deze grachten aangeraden. Er moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat deze sporen ouder kunnen zijn dan 1840 (de datering van de Atlas).

7.3.2. Andere structuren

Verspreid over het terrein zijn tot slot een groot aantal andere sporen en spoorcomplexen aangetroffen die niet tot de reeds besproken greppelsystemen behoren. De aard en omvang van deze sporen kon niet altijd bepaald worden, een interpretatie is dan ook niet altijd voorhanden. Zonder alle sporen afzonderlijk te bespreken, zullen we hier even stil staan bij de opvallendste vaststellingen en conclusies.

7.3.2.1. Sporenconcentratie

Centraal gelegen in het terrein, tussen de bocht in de Spelaanstraat en de Europaweg, is er een grote sporendensiteit waarneembaar. De zone ten oosten van het voormalige wegtracé (nog waarneembaar op de Atlas der Buurtwegen, maar ouderdom niet bekend) bulkt van de greppels en kuilen, waarvan verschillende Romeinse vondsten bevatten.²¹ Eén kuil bevatte handgevormd aardewerk,²² één kuil bevatte een scherf middeleeuws aardewerk.²³ Deze sporenconcentratie strekt zich uit tot tegen de grens van het onderzochte terrein met de aanpalende tuinen. Ongetwijfeld zitten er onder deze tuintjes nog meer sporen verborgen.

7.3.2.2. Crematiegraven

Verspreid over het terrein zijn tevens zeven crematiegraven aangetroffen. (Figuur 20)

In de westelijke zone van het projectgebied werden drie graven aangetroffen in elkaars nabijheid. Twee van deze graven bevinden zich binnen de D-vormige enclosure, op korte afstand (circa 15m) van elkaar.²⁴ Het derde graf bevindt zich eveneens in de nabijheid, net ten oosten van de enclosure.²⁵ Dit graf doorsnijdt een greppel, die daardoor een oudere datering heeft dan het graf.

In de noordelijke zone bevinden zich eveneens drie graven in elkaars nabijheid, allen aangetroffen in dezelfde proefsleuf. Het betreft een urnengraf met handgevormd aardewerk²⁶ en twee brandrestengraven²⁷. Eén brandrestengraf bevindt zich op nauwelijks 12m van het urnengraf. Het is niet duidelijk of het urnengraf gepaard gaat met een kringgreppel. De 15m zuidelijker gelegen greppel²⁸ lijkt omwille van de oriëntatie alleszins een andere functie te hebben.

Het zevende graf ligt midden in de zone met sporenconcentratie, ter hoogte van de grens van het onderzochte terrein met de bebouwing.²⁹

Met uitzondering van enkele onherkenbare metalen resten, werden geen vondsten aangetroffen in de graven waardoor er voorlopig voor deze structuren geen datering voorhanden is.

---

²¹ PS1/A/15, PS3A/4, PS3/A/25, PS3/A/2, PS4/A/6, PS4/A/10 t.e.m. 14, PS6/A/25, PS6/A/27, PS7/A/20, PS14/A/1.

²² PS2/A/2.

²³ PS5/A/29.

²⁴ PS4A/2 en PS5/A/7.

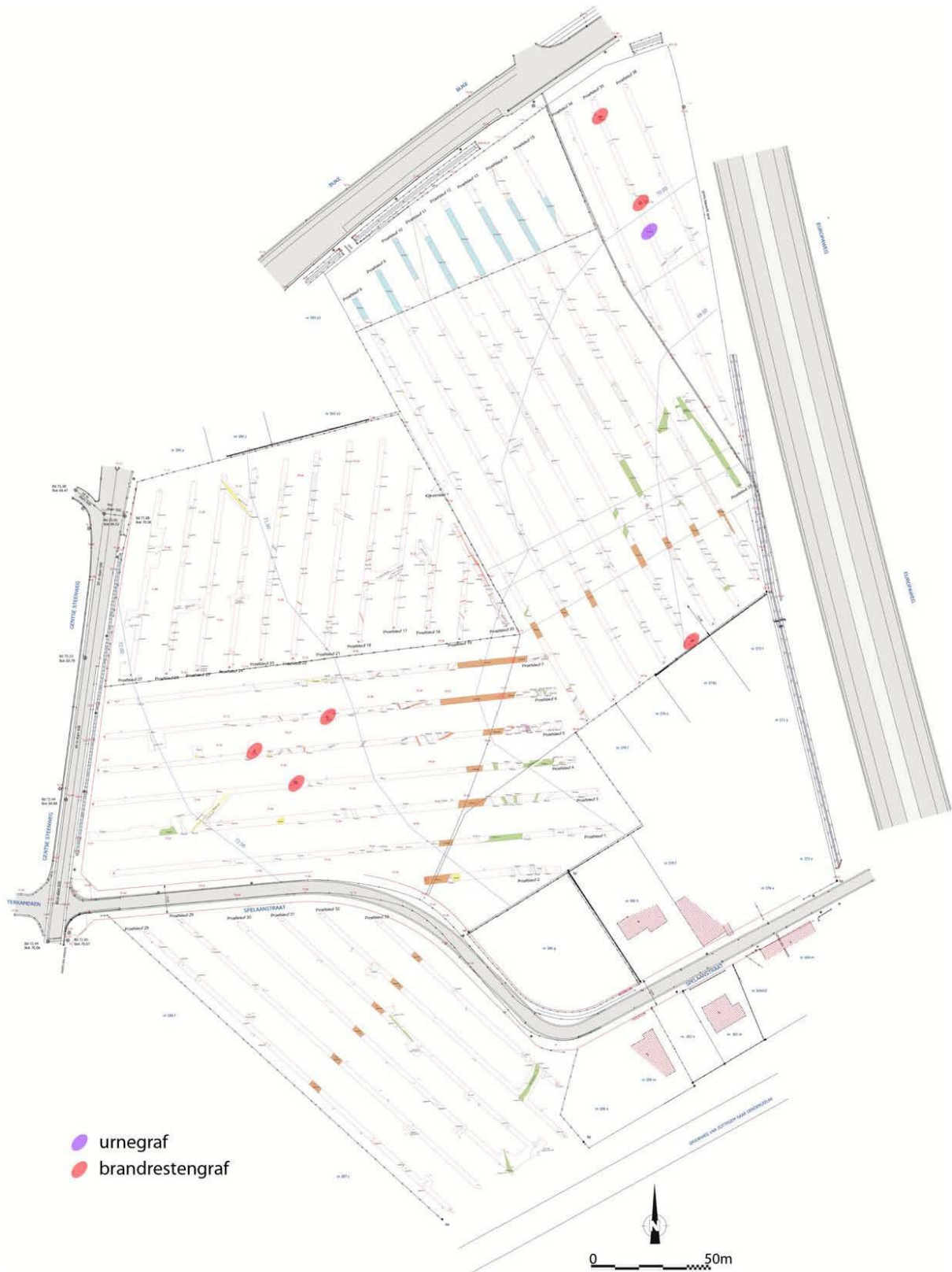
²⁵ PS6/A/9.

²⁶ PS35/A/4.

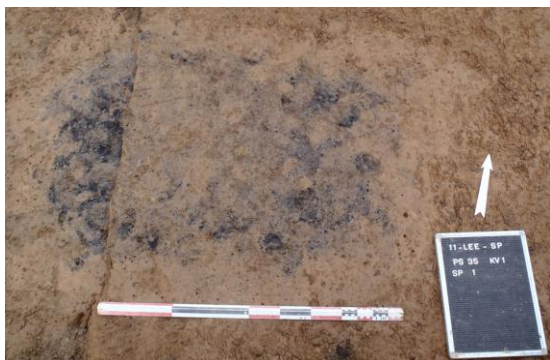
²⁷ PS35/A/5 en PS35/A/8.

²⁸ PS35/A/3 en PS36/A/1

²⁹ PS12/A/1.

Figuur 21: grondplan met aanduiding van de begravingen

Figuur 22: foto van een brandrestengraf (PS35-KV1/A/1)

Figuur 23: foto van een urnegraf (PS35 /A/4)

7.3.2.3. Andere sporen

Verspreid over het terrein zijn een groot aantal sporen aangetroffen van diverse aard en omvang, die niet tot een duidelijke sporenconcentratie of tot één van bovenvermelde spoorcategorieën behoren. Sommige van deze sporen zullen pas aan de hand van vlakdekkend onderzoek meer informatie betreffende hun samenhang en interpretatie opleveren, van andere kunnen we op basis van de vergelijking met andere sporen vermoeden dat ze eerder recent zijn of zelfs natuurlijk van aard.

In alle 37 sleuven werden kuilen, paalsporen, greppels, grachten en ongedefinieerde sporen geregistreerd. Het aantal gerecupereerde vondsten in deze sporen is meestal relatief klein, met uitzondering van twee kuilen die vrij veel handgevormd aardewerk opleverden.³⁰ In totaal werd in zeven kuilen handgevormde ceramiek aangetroffen,³¹ in één grote kuil zat Romeins materiaal.³² Een andere kuil bevatte een middeleeuwse scherf.³³

In het meest noordelijke deel van het terrein werd over acht proefsleuven een groot onregelmatig spoor aangetroffen van minimaal 30 bij 92 meter. In de vulling ervan werd bouwpuin, steenkool en verbrande leem aangetroffen, alsook een scherf *faïence fine* die toelaat de opvulling te dateren in de postmiddeleeuwen. Om een beeld te krijgen van de omvang en opbouw van dit spoor, werd getracht om enkele proefsleuven aan te leggen tot net eronder. Om veiligheidsredenen gebeurde dit niet dieper dan 1m50 onder het loopvlak. Hierbij bleek de uitgraving van het spoor kaarsrecht en dieper dan het aangelegde vlak, waardoor de onderkant ervan niet kon achterhaald worden.

Van de sporen die geen materiaal opleverden of waarvan niet duidelijk was of ze natuurlijk dan wel antropogeen van aard zijn, werd er voor gekozen een selectief en hopelijk representatief aantal te couperen. Het plotse intreden van strenge vorst (zowel 's nachts als overdag) zorgde echter voor een beperking van het aantal gecoupeerde sporen.

³⁰ PS3/A/15 en PS5/A/4

³¹ PS8/A/15, PS5/A/4, PS5/A/8, PS3/A/15, PS23/A/11, PS26/A/5, PS31-KV1/A/1.

³² PS3/A/21.

³³ PS13/A/9.

7.4. Relatieve en absolute dateringen o.b.v. de sporen en de vondsten

Het betreft hier een proefsleuvenonderzoek, waarbij de volledige ruimtelijke spreiding en ligging van de sporen deels gereconstrueerd wordt, maar nog niet met zekerheid vast te stellen is. Het aanbrengen van bepaalde relatieve dateringen die wel reeds in de proefsleuven aangetoond werden, zou dan ook enkel aanleiding geven tot voorbarige en mogelijk zelfs verkeerde conclusies. De absolute dateringen op basis van het gerecupereerde vondstenmateriaal zijn weergegeven in onderstaande tabel. Ook hier is voorzichtigheid geboden gezien de beperkte omvang van de vondsten.

SPOORNR	MATERIAALSOORT				AANTAL	DATERING
PS2-A-2--	Metaaltijd	Niet gedetermineerd			2 stuks	2100 BC - 400 AD
PS3-A-2--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	9 stuks	50 AD - 425 AD
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Lowlandsware	2 stuks	50 AD - 425 AD
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar	1 stuks	50 AD - 425 AD
	Metaal	Ferro	Niet gedetermineerd		1 stuks	50 AD - 425 AD
PS3-A-4--	Romeins	Fijne waar	Belgische waar	Terra nigra	4 stuks	50 AD - 200 AD
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuks	50 AD - 200 AD
	Metaaltijd	Grofwandig	Niet gedetermineerd onversierd	Niet gedetermineerd	1 stuks	50 AD - 200 AD
	Romeins	Fijne waar	Terra sigillata	Niet gedetermineerd onversierd	1 stuks	50 AD - 200 AD
PS3-A-21--	Metaaltijd	Fijnwandig	Geëffend onversierd	Niet gedetermineerd	3 stuks	50 AD - 425 AD
	Metaaltijd	Niet gedetermineerd			4 stuks	50 AD - 425 AD
	Romeins	Fijne waar	Belgische waar	Terra nigra	1 stuks	50 AD - 425 AD
PS3-A-25--	Technisch aardewerk	Zoutcontainers			1 stuks	50 AD - 425 AD
PS4-A-6--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuks	50 AD - 425 AD
PS4-A-10--	Bouwmateriaal	Dakpan Romeins type imbrex			1 stuks	
	Bouwmateriaal	Dakpan Romeins type tegula			1 stuks	
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar	1 stuks	50 AD - 425 AD
PS4-A-11--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuks	50 AD - 425 AD
PS4-A-13--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar	1 stuks	54 AD - 300 AD
PS4-A-14--	Romeins	Gewone waar	Handgevormd oxiderend gebakken	Dolia	1 stuks	50 AD - 425 AD
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar	1 stuks	50 AD - 425 AD
PS5-A-4--	Metaaltijd	Grofwandig	Geëffend onversierd	Niet gedetermineerd	20 stuks	2100 BC - 400 AD
PS5-A-8--	Metaaltijd	Niet gedetermineerd			1 stuks	2100 BC - 400 AD
PS5-A-29--	Middeleeuws	Grijs	Lokaal gedraaid		1 stuks	1051 AD - 1600 AD
PS6-A-25--	Romeins	Gewone waar	Handgevormd oxiderend gebakken	Dolia	24 stuks	50 AD - 300 AD
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar	1 stuks	50 AD - 300 AD
PS6-A-27--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar	6 stuks	54 AD - 300 AD
PS7-A-6--	Metaaltijd	Grofwandig	Geëffend onversierd	Niet gedetermineerd	4 stuks	2100 BC - 400 AD
PS7-A-20--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Amfoor	1 stuks	41 AD - 250 AD
PS8-A-6--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuks	50 AD - 425 AD
	Niet gedetermineerd				1 stuks	50 AD - 425 AD
PS8-A-15--	Metaaltijd	Niet gedetermineerd			1 stuks	2100 BC - 400 AD
PS9-A-2--	Metaaltijd	Grofwandig	Niet gedetermineerd onversierd	Kwarts/chamotte/organisch	1 stuks	2100 BC - 400 AD
PS12-A-10--	Romeins	Fijne waar	Belgische waar	Terra nigra	8 stuks	50 AD - 425 AD
	Romeins	Fijne waar	Pompejaans rood	Noord-Gallisch	1 stuks	50 AD - 425 AD
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar	6 stuks	50 AD - 425 AD
	Romeins	Gewone waar	Handgevormd oxiderend gebakken	Dolia	2 stuks	50 AD - 425 AD
	Romeins	Gewone waar	Handgevormd reducerend gebakken	Izertijdtraditie	3 stuks	50 AD - 425 AD
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	3 stuks	50 AD - 425 AD
	Middeleeuws	Grijs	Lokaal gedraaid		1 stuks	50 AD - 425 AD
PS12-A-11--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Mortaria	2 stuks	50 AD - 425 AD
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar	5 stuks	50 AD - 425 AD
	Romeins	Fijne waar	Belgische waar	Terra nigra	1 stuks	50 AD - 425 AD
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuks	50 AD - 425 AD
PS13-A-9--	Middeleeuws	Rood	Lokaal gedraaid		1 stuks	1126 AD - 1600 AD
PS13-A-11--	Bouwmateriaal	Dakpan Romeins type imbrex			1 stuks	50 AD - 425 AD
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar	3 stuks	50 AD - 425 AD
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuks	50 AD - 425 AD
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Amfoor	1 stuks	50 AD - 425 AD
PS14-A-1--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar	1 stuks	50 AD - 425 AD
PS12-A-LV1-	Metaaltijd	Grofwandig	Geëffend onversierd	Niet gedetermineerd	7 stuks	2100 BC - 400 AD
PS8-A-LV1-	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuks	50 AD - 425 AD
PS11-A-LV2-	Middeleeuws	Grijs	Lokaal gedraaid		1 stuks	1051 AD - 1600 AD
PS23-A-11--	Metaaltijd	Niet gedetermineerd			2 stuks	2100 BC - 400 AD
PS26-A-5--	Metaaltijd	Grofwandig	Niet gedetermineerd onversierd	Niet gedetermineerd	9 stuks	2100 BC - 400 AD
PS3-A-15--	Metaaltijd	Grofwandig	Niet gedetermineerd onversierd	Niet gedetermineerd	34 stuks	2100 BC - 400 AD
PS14-A-24--	Post-middeleeuws	Ander aardewerk	Faience fine		2 stuks	1751 AD - 1940 AD
PS14-A-10--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuks	50 AD - 200 AD
PS15-A-10--	Romeins	Gewone waar	Handgevormd oxiderend gebakken	Dolia	2 stuks	50 AD - 200 AD
PS3-KV1-A-2--	Metaaltijd	Grofwandig	Niet gedetermineerd onversierd	Niet gedetermineerd	1 stuks	2100 BC - 400 AD
PS25-24-KV1-A-1--	Metaaltijd	Niet gedetermineerd			2 stuks	2100 BC - 400 AD
PS30-A-1-	Romeins	Niet gedetermineerd			1 stuks	50 AD - 200 AD
PS31-KV1-A-1--	Metaaltijd	Grofwandig	Niet gedetermineerd onversierd	Niet gedetermineerd	2 stuks	2100 BC - 400 AD

Figuur 24: Uittreksel van de SOLVA-archeologiedatabank. Tabel met overzicht van de sporen met absolute datering op basis van het vondstenmateriaal

7.5. Absolute dateringen o.b.v. natuurwetenschappelijke dateringsmethoden

In dit stadium van onderzoek werden geen natuurwetenschappelijke dateringsmethoden angewend.

8. ASSESSMENT EN BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN EN STALEN

Het vooronderzoek te Zottegem bracht reeds een vrij grote hoeveelheid vondsten op. Overwegend aardewerk, maar ook metaal, silex, natuursteen en bouw materiaal werd gerecupereerd.

De belangrijkste vondstencategorie vormt het aardewerk. Hierbinnen lijkt aardewerk afkomstig uit de Romeinse periode het best vertegenwoordigd. In totaal kunnen 21 sporen op basis van het aardewerk als Romeins beschouwd worden. Veel aardewerkvormen lijken uit de Flavische periode te stammen. Het gaat hier zowel om lokaal geproduceerd aardewerk als uit importaardewerk. Doorgaans leverden de sporen slechts één of twee scherven op. Een aantal sporen bevat een opvallend groot aantal scherven, niettegenstaande dat deze slechts aan het oppervlak verzameld werden. De kans is dus groot dat er nog scherven of andere vondsten aanwezig zijn. Naast gedraaid aardewerk, bevat de vondstenverzameling een vrij grote hoeveelheid handgevoemd aardewerk (in de SOLVA-databank ingevoerd als aardewerk uit de metaaltijden omdat het gaat om een prehistorische techniek). Hierbij ontbreekt het aan determineerbare scherven, zoals randen of schouders, waardoor dit in combinatie met ander Romeins aardewerk voorlopig in de Romeinse periode te plaatsen is. Sporen waar enkel handgevoemd aardewerk gerecupereerd werd, kunnen evenwel ook ouder (late IJzertijd) zijn. Eén spoor bevatte naast Romeins aardewerk ook een scherfje Middeleeuws grijs aardewerk, vermoedelijk betreft het hier een intrusief exemplaar.

spoonnr	materiaal soort				aantal
PS3-A-2--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	9 stuks
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Lowlandsware	2 stuks
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar Niet gedetermineerd	1 stuk
PS3-A-4--	Romeins	Fijne waar	Belgische waar	Terra nigra Zeepwaar	4 stuks
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuk
	Metaaltijd	Grofwandig	Niet gedetermineerd onversierd	Niet gedetermineerd	1 stuk
	Romeins	Fijne waar	Terra sigillata	Niet gedetermineerd onversierd	1 stuk
PS3-A-21--	Metaaltijd	Fijnwandig	Geëffend onversierd	Niet gedetermineerd	3 stuks
	Metaaltijd	Niet gedetermineerd			4 stuks
	Romeins	Fijne waar	Belgische waar	Terra nigra Niet gedetermineerd	1 stuk
PS4-A-6--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuk
PS4-A-10--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar Zeepwaar	1 stuk
PS4-A-11--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuk
PS4-A-13--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar Noord-Frans	1 stuk
PS4-A-14--	Romeins	Gewone waar	Handgevoemd oxiderend gebakken	Dolia	1 stuk
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar Zeepwaar	1 stuk
PS6-A-25--	Romeins	Gewone waar	Handgevoemd oxiderend gebakken	Dolia	24 stuks
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar Noord-Frans	1 stuk
PS6-A-27--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar Noord-Frans	6 stuks
PS7-A-20--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Amfoor Iberisch	1 stuk
PS8-A-6--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuk
		Niet gedetermineerd			1 stuk
PS12-A-10--	Romeins	Fijne waar	Belgische waar	Terra nigra Noordelijke groep	8 stuks
	Romeins	Fijne waar	Pompejaans rood	Noord-Gallisch	1 stuk
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar Lowlandsware	6 stuks
	Romeins	Gewone waar	Handgevoemd oxiderend gebakken	Dolia	2 stuks
	Romeins	Gewone waar	Handgevoemd reducerend gebakken	IJzertijtraditie	3 stuks
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	3 stuks
	Middeleeuws	Grijs	Lokaal gedraaid		1 stuk
PS12-A-11--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Mortaria Noord-Frans	2 stuks
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar Lowlandsware	5 stuks
	Romeins	Fijne waar	Belgische waar	Terra nigra Zeepwaar	1 stuk
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuk
PS13-A-11--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar Lowlandsware	3 stuks
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuk
	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Amfoor Iberisch	1 stuk
PS14-A-1--	Romeins	Gewone waar	Gedraaid oxiderend gebakken	Kruikwaar Lowlandsware	1 stuk
PS8-A-LV1-	Romeins	Gewone waar	Gedraaid reducerend gebakken	Niet gedetermineerd	1 stuk

Figuur 25: Uittreksel van de SOLVA-archeologiedatabank. Tabel met overzicht van de sporen die Romeins aardewerk bevatten, de verschillende soorten aardewerk en hun specifieke aantal.

In totaal zijn er 10 sporen geregistreerd waar enkel handgevoemd aardewerk kon gerecupereerd worden. Meestal betreft het slechts enkele scherfjes die voorlopig niet nader te determineren zijn. Eén kuil leverde voorlopig reeds 34 scherven op (vermoedelijk allemaal van hetzelfde exemplaar). Een andere kuil

bewaarde 7 scherfjes.³⁴ Opmerkelijk, zowel bij het Romeinse aardewerk als het overige handgevormde aardewerk is de vrij grote graad van verwerking. Het betreft telkens relatief kleine scherven, waarvan de breuken reeds sterk afgesleten zijn. In sommige gevallen is de deklaag van het aardewerk zelfs niet meer bewaard.

Op basis van het, zeer beperkte, aangetroffen aardewerk kunnen 2 sporen algemeen in de Middeleeuwen geplaatst worden.³⁵ Deze dateringen zijn echter beiden gebaseerd op het aantreffen van één scherfje en moeten dus met de nodige voorzichtigheid benaderd worden.

Tenslotte konden uit de grote uitgraving in het uiterste noorden van het terrein ook enkele scherven gerecupereerd worden. Het betreft twee scherven *faïence fine*, waardoor de opvulling van dit spoor niet ouder dan de postmiddeleeuwen kan zijn.

Voor een nauwkeuriger overzicht van het aangetroffen aardewerk, verwijzen we verder naar de materiaallijst in de bijlagen.

Naast het aardewerk is er ook bouw materiaal uit de Romeinse periode. In vier sporen zijn dakpanfragmenten bewaard gebleven, zowel *imbrex*fragmenten als *tegula*fragmenten.³⁶

Op het onderzochte terrein is niet enkel aardewerk geattesteerd, maar ook metaal, silex en een grote brok natuursteen.³⁷ Bij de metalen vondsten zijn twee nagels herkend en een mogelijk beslag van een kist of meubel.³⁸ De oorspronkelijke vorm van de overige metalen objecten was door de hoge mate aan corrosie en/of de te kleine omvang, niet meer herkenbaar.³⁹

Van de drie silexfragmenten komt slechts één, een afslag, uit een spoor.⁴⁰ Een tweede afslag en een pijlpunt zijn losse vondsten uit proefsleuf 31 en 11, aangetroffen in de heterogene laag die zich onder de teelaarde bevindt en die vermoedelijk de B-horizont is.⁴¹

---

³⁴ PS3/A/15, PS26/A/5

³⁵ PS5/A/29 en PS13/A/9

³⁶ PS1/A/15, PS4A/10, PS4/A/12, PS13/A/11.

³⁷ De natuursteen komt uit het gecoupeerde spoor PS30/A/4/AB/1.

³⁸ PS27-KV1/A/1, PS34/A/1, PS35/A/5.

³⁹ PS3/A/2, PS4/A/15.

⁴⁰ PS3/A/27.

⁴¹ PS31/A/LV, PS11/A/LV1.

9. SYNTHESE

Naar aanleiding van de geplande realisatie van een bedrijventerrein langs de Spelaanstraat, is in het najaar van 2011 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd. Uit de resultaten van dit proefsleuvenonderzoek blijkt duidelijk de hoge archeologische waarde van het terrein.

Het vooronderzoek leverde heel wat greppels op, al dan niet samenhangend of deel uitmakend van een groter geheel (perceelsgrachten, enclosure, ...). Ze kunnen gegroepeerd worden volgens (hypothetische) ruimtelijke samenhang en oriëntatie. De belangrijkste vormen een “D-vormige” enclosure, rechte lijnige greppelsystemen en restanten van een wegtracé of –tracés.

Naast de hierboven vernoemde greppelsystemen bevinden zich nog tal van andere greppels. Enkele daarvan hebben dateerbaar materiaal opgeleverd (handgevormd en Romeins aardewerk).

Tenslotte kunnen er nog verscheidene greppels/grachten worden opgemerkt die niet te dateren zijn of in verband kunnen gebracht worden met dateerbare sporen en waarbij geen samenhang kan geobserveerd worden.

Naast de greppelsystemen en het wegtracé of –tracés is er een zone afgebakend met een hoge concentratie aan sporen. Verschillende bevatten Romeinse vondsten. Eén kuil bevatte handgevormd aardewerk, één kuil middeleeuws aardewerk.

Er zijn 7 crematiegraven aangetroffen, verspreid over het terrein. Eén daarvan is een urnengraf.

Verspreid over het terrein zijn een groot aantal sporen aangetroffen die pas aan de hand van vlakdekkend onderzoek meer informatie betreffende hun samenhang en interpretatie gaan opleveren. Sommige sporen leverden Romeins aardewerk of handgevormd aardewerk op.

Het mag duidelijk zijn dat de terreinen te Zottegem-Spelaan een belangrijke archeologische waarde hebben. Verspreid over zowat de volledige zone zijn sporen vastgesteld. Bovendien blijken vele sporen een duidelijke samenhang te vertonen, dit zowel ruimtelijk (enclosure, greppelsystemen, wegtracés, concentratiezone) als chronologisch. Algemeen gesteld lijken de aangetroffen sporen toe te wijzen aan de ijzertijd en/of Romeinse periode, waarbij deze laatste alvast een zekerheid is. Hoe het geheel aan sporen zich nu precies tot elkaar verhoudt, kan vanzelfsprekend nog niet beantwoord worden. Maar het lijkt aannemelijk dat hier een Romeinse landelijke nederzetting is aangetroffen, met omliggend akkerland, minstens één landweg en bijhorende graven. In welke mate de bewoning ook terug te voeren is tot de late ijzertijd, valt niet te zeggen, maar is best mogelijk (bijvoorbeeld de curvilineaire enclosure en de sporen die (uitsluitend) handgevormd materiaal opleverden, kunnen hiervoor aanwijzingen zijn).

10. AANBEVELINGEN VOOR VERVOLGONDERZOEK EN GEPLANDE VERVOLGONDERZOEKEN

Het is duidelijk dat deze site een belangrijk onderzoekspotentieel heeft voor de regio:

- grootschalig ruimtelijk inzicht naar landelijke bewoning of landelijke archeologie: landelijke bewoning is vooralsnog weinig gedocumenteerd in het gebied tussen Dender en Schelde, zeker in vergelijking met de noordelijke zandstreek.
- inzicht in de landelijke bewoning (al dan niet steenbouw) in de Romeinse periode, in een regio die gekend staat voor een hoge graad van ‘romanisatie’ (nabijheid van Velzeke);
- mogelijkheid om gehelen te onderzoeken, door het grootschalige karakter van de geplande ontwikkeling
- mogelijkheid om een eventuele chronologische evolutie/ continuïteit tussen late ijzertijd en de Romeinse periode in kaart te brengen (onder voorbehoud)
- mogelijkheid om relatie te onderzoeken tussen bewoning, infrastructuur (greppels, wegtracés) en begraving

De volledige centrale zone (A) lijkt door de gestructureerde samenhang van de sporen daarom in aanmerking te komen voor verder onderzoek.

Twee zones die aansluiten bij de centrale zone zijn lichtoranje gekleurd (B en C). Deze zones bevatten wel sporen, maar de ruimtelijke samenhang met de centrale zone is niet uitgesproken. De sporendensiteit is ook eerder laag. Er wordt voorgesteld de noodzaak tot opgraving van deze zones te evalueren op basis van de resultaten in de centrale zone.

Er kunnen tot slot twee zones aangeduid worden waar bijkomend archeologisch onderzoek ons *niet prioritair* lijkt, en die naar onze mening *niet* verder dienen onderzocht te worden (oranje-rood gekleurd, D en E).

Zone D is gesitueerd aan de noordelijke zijde van het terrein. In acht proefsleuven werd een breed pakket aangetroffen (uitgraving), dat een sterk puinige samenstelling had, van postmiddeleeuwse of subrecente oorsprong. Binnen dit pakket tekenden zich scherp afgebakende kuilen af met baksteenpuin. Door de diepte van de uitgraving is het weinig waarschijnlijk dat onder dit pakket nog sporen terug te vinden zijn. Daarom wordt voor deze zone geen verder vlakdekkend onderzoek voorgesteld. Eventueel kan een dwarsprofiel aangelegd worden, maar dit lijkt ons niet prioritair.

Zone E situeert zich ten zuiden van de Spelaanstraat, aan de zuidelijke zijde van het terrein. In deze zone werden weinig sporen aangetroffen, sommigen bleken bij couperen ook natuurlijk te zijn. Er zijn niet onmiddellijk sterke argumenten, onder meer naar ruimtelijke samenhang, waarom deze zone integraal zou onderzocht moeten worden.

Figuur 26: grondplan met aanduiding van de op te graven zone (A), van de zones die niet prioritair zijn voor verder onderzoek (D en E) en de optionele zones (B en C)

11. SAMENVATTING

De geplande realisatie van een industrieterrein op het terrein langs de Spelaanstraat te Leeuwergem gaf aanleiding tot het uitvoeren van een archeologisch proefsleuvenonderzoek. Het terrein werd geprospecteerd door middel van 37 proefsleuven en 26 aanvullende kijkvensters. Verspreid over het terrein zijn greppels, grachten, kuilen en graven aangetroffen.

Op basis van hun mogelijke samenhang kunnen een aantal grachten en greppels tot specifieke structuren gerekend worden, zoals bijvoorbeeld een D-vormige enclosure. Sommige van deze structuren kunnen op basis van het aangetroffen aardewerk in de Romeinse periode geplaatst worden, maar vermoedelijk zijn andere eerder vroeger, in de late IJzertijd te plaatsen. Interessant is dat een aantal van de aangetroffen structuren ook op de Atlas der Buurtwegen vermeld staat, hetgeen er lijkt op te wijzen dat sommige perceleringen of andere landschapsindelingen zeer lang in voege gebleven zijn, sommige zelfs tot op heden. Omgekeerd kan gesteld worden dat sommige van de huidige perceelsindelingen en landwegjes mogelijk zeer ver terug gaan in de tijd of een oudere voorloper gekend hebben.

Op basis van de sporendensiteit kan verder een zone met hoge sporenc concentratie afgelijnd worden, waarvan de precieze interpretatie en samenhang voorlopig nog niet duidelijk is, maar waarvan de vondsten overwegend dateringen opleveren uit de Romeinse periode.

Naast bewoningssporen bracht het vooronderzoek ook begravingen aan het licht. In totaal werden verspreid over het terrein 7 crematiegraven herkend: één urnegrav en vermoedelijk 6 brandrestengraven.

In het meest noordelijke deel van het terrein bevindt zich een groot spoor dat over verschillende proefsleuven werd geattesteerd en waarvan de puinige opvulling niet ouder dan postmiddeleeuws is. De oorspronkelijke functie van dit spoor kon niet achterhaald worden, gezien de vrij grote diepte van de uitgraving.

Binnen de context van een vooronderzoek werd een vrij grote hoeveelheid aardewerk gerecupereerd, overwegend in sterk verweerde toestand. Het betreft voornamelijk aardewerk uit de Romeinse periode, alsook handgevormd aardewerk dat zowel Romeins als ouder zou kunnen zijn.

Door dit onderzoek zijn de gestelde onderzoeksvragen slechts gedeeltelijk beantwoord. Op basis van de resultaten is duidelijk dat op een zeer groot deel van het terrein verder vlakdekkend onderzoek noodzakelijk is. Slechts twee zones, in het uiterste noorden en uiterste zuiden van het terrein, lijken niet in aanmerking te komen. Daarnaast is er een zone waar verder onderzoek in eerste instantie minder prioritair is, maar waarbij dit opnieuw kan geëvalueerd worden in functie van de voorlopige resultaten van de aanpalende percelen. Op basis van het toekomstig onderzoek zal het mogelijk zijn een vollediger antwoord te formuleren op de vraagstelling.

12. BIBLIOGRAFIE

De Potter F. & Broeckaert J., Geschiedenis van de gemeenten behorende tot het huidige Zottegem, in: *Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring*, 1981, deel 25, p. 427.

De Temmerman I., “Het middeleeuws domein van Leeuwergem-elene. Een bijdrage tot de ontwikkelingsgeschiedenis van deze dorpen voor 1300.”, in: *Handelingen voor het Zottegemse Genootschap voor Geschiedenis*, deel 3, 1987, pp.157-179.

Lamarcq D., Drieduizend jaar Zottegem. Het bewogen verhaal van elf dorpen in Zuid-Oost-Vlaanderen, Zottegem, 1989, Lions Club, p.67.

Lallemand J., De muntschat van Grotenberge, in: Rogge M. & Beeckmans L., Geld uit de grond. Tweeduizend jaar muntgeschiedenis in Zuid-Oost-Vlaanderen. *Publicaties van het Provinciaal Archeologisch Museum van Zuid-Oost-Vlaanderen – site Velzeke*, buitengewone reeks, 2, 1994, 216p.

Watté F., Bijdrage van de stad Sottegem in de 17e en 18e eeuw, in: *Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring*, 1986, deel 29, p.350.

13. BIJLAGEN

1. Grondplannen

2. Lijsten

- Handleiding
- Gegevensfiche project
- Overzichtsfoto's
- Sporen, met vermelding van de gerelateerde contexten, foto's, plannen, vondsten en stalen
- Inventaris vondsten
- Bijzondere voorwaarden